

Tussen de roulette van de wereldmarkt en de steeds krappere vluchtheuvel van de autarkie vlucht het kleine bange Hollandse kapitalisme nu met de staart tussen de benen naar voren,

op naar de wondere wereld van de

ROBOTS!

Waarbij we die helaas onmisbare kennis-arbeidsmigranten op de koop toe moeten nemen

Eigenlijk had niemand het verwacht dat ook maar een van de vier partijen van het nieuwbakken regime Schoof het zou wagen te komen met iets dat ergens in de verte leek op een visie op de inzet van het snel groeiende leger arbeidsmigranten. Ere wie ere toekomt - het was de VVD in de persoon van het parlementslid Thierry Aartsen die de stoute schoenen aantrok. Niet meer ongericht allerhande soorten arbeidsmigranten van hoog tot en met laag geschoolden toelaten, maar mikken op hoger gekwalificeerden en dan met name op hen die een rol kunnen vervullen bij innovatie en robotisering, waarbij menigeen stiekem hoopt dat het aantal expat-kenniswerkers met een kleurtje tot een minimum beperkt kan blijven. Alleen zo kan de nodige toegevoegde waarde gecreëerd worden die ons behoedt voor de algehele verarming van het Vaderland [1].

Aartsens berg heeft een muis gebaard. Het is allesverblindende leegte die moet doorgaan voor 'visie'. 'Ja inderdaad, laten we de arbeidsmigranten vervangen door machines [...] Als dit werkt, is dit een oplossing voor alles' sneerde Marcel van Roosmalen in zijn wekelijkse column [2]. In Aartsens woorden is zelfs geen begin te bespeuren van een inhoudelijk idee wat we de komende tijd dan wel of juist niet zouden moeten produceren en hoe en waarom dan wel. Bijvoorbeeld hoe moeten we ruimteverslindende, natuur- en milieuvervuilende, ziek makende productieprocessen tegen gaan en waar mogelijk fundamenteel omvormen? Maar foei toch!, zulke ideeën zouden pas echt van visie getuigen, en visie is als de olifant die het zicht juist belemmert, zo leert ons VVD-Godfather Rutte.

Ach gut, Nederland lijkt het eindelijk aan te durven om zich tot de Heilige Innovatie van de 21e eeuw te bekennen: AI, 3D-printing, robotten en wat dies meer zij. Dat werd ook wel tijd ook. Het vroegmoderne Hollandse handelskapitalisme was in zijn even behendige als oppervlakkige gewiektheid nooit écht gericht geweest op uitvinden en meed de risico's die daaruit zouden kunnen voortvloeien. In de 19e eeuw leunde het Nederlandse kolonialisme met de invoering van het Cultuurstelsel in Indië even dankbaar als gemakzuchtig op de bestaande inlandse hiërarchische economische machtsstructuren, en wist zich toen het wereldkapitalisme in de laatste decennia van

de eeuw in een stroomversnelling kwam wonderwel met succes aan te passen: het Cultuurstelsel werd overboord gegooid, ruim baan voor de kapitalistische [inter]nationals. Na de val het kolonialisme na de Tweede Wereldoorlog was men de wanhoop nabij: Indië verloren, rampspoed geboren! De naoorlogse roomsrode kabinetten durfden niet echt in een *Wirtschaftswunder*-voortgang te geloven, alle Amerikaanse Marshall-hulp ten spijt, en bleef lange tijd nauwgezet vasthouden aan de politiek van de bestedingsbeperking. Pas met de vondst van de Slochterense gasbel eind jaren 50 diende zich een nieuw Indië aan en durfde men eindelijk wel zijn angstvallige zwartenuit-politiek los te laten. Nu, ruim zestig jaar later, dient zich opnieuw rampspoed aan: aardbevingen in Groningen, de gaskas leeg en verjubeld, het gros van het geld verdwenen in prestigeprojecten in de Randstad. Maar gelukkig lijkt er zich weer lichtpuntje aan te dienen, en wel in de gedaante van een bedrijf dat met on-Hollandse lef én kunde zich een innovatieve positie heeft weten te verwerven als onmisbare schakel in wereldwijde ICT- kapitaalgoederen industrie: chipmachine fabrikant ASML in het Brabantse Veldhoven nabij Eindhoven. Een fabriek die niet zonder - niet zelden gekleurde - hoog gekwalificeerde kennis-arbeidsmigranten kan. Hun komst genereert op zijn beurt ruim drie keer zo veel 'autochtone' banen op MBO-niveau.

Ach - dat is een-op-een de kern van Aartsens visiestuk over arbeidsmigratie "***Kiezen wie we echt nodig hebben***". Wat een armoede. Dit is toch een veel te smalle basis om een compleet economisch beleid op te grondvesten. Het ASML-succesverhaal is namelijk tamelijk uniek en daarmee niet zo maar herhaalbaar of imiteerbaar, en potentieel bovendien ook en vooral heel kwetsbaar. De wonderonderneming loopt nu ook zelf in het conflict tussen de USA en China tegen de grenzen van het hedendaagse tijdsgewricht aan, waarin verscherping van mondiale geopolitieke tegenstellingen steeds lastiger worden barrières voor het adequaat functioneren van de wereldmarkt veroorzaken. En er hoeft maar iets te gebeuren in de wondere wereld van de high tech en een hypergespecialiseerd bedrijf als ASML verliest zijn strategische positie. In de huidige AI-hype is een vooral snelle productie interessant van grote aantallen chips die niet zo geavanceerd hoeven te zijn als de superinnovatieve chips die bij ASML gemaakt worden. Zo blijkt ook het wonderbedrijf uit Veldhoven evenmin immuun te zijn voor de wet van de remmende voorsprong [3].

In dit verband is het overigens ook zaak te beseffen dat naast competitiviteit nu juist autarkie in de huidige door steeds vaker optredende verstoringen met een geopolitieke achtergrond geplaagde wereldmarkt als relevante economische strategie zijn rentree maakt, nu nog vooral incidenteel als terugvaloptie, op de lange termijn mogelijk als structurele als troefkaart achter de hand op beslissende momenten. De mogelijke rol van de autarkie mag daarom in geen enkele hedendaagse economische visie ontbreken.

Minstens zo belangrijk is bij dit alles is natuurlijk vooral de vraag wat voor soort economie we in de toekomst in ons land willen opbouwen. Bij die vraag moet het niet alleen of zelfs maar in de eerste plaats gaan om de toegevoegde waarde die in bepaalde bedrijfssectoren gegenereerd wordt. De ecologische en maatschappelijke effecten van arbeid in bepaalde sectoren zijn van minstens zo groot belang in een land als Nederland waar leefmilieu en natuur zo dramatisch snel achteruitgaan en waar sociale samenhang en rechtvaardigheid door decennialang schaamteloos neoliberal beleid ernstig ondermijnd zijn. Er moeten duidelijke beoordelingscriteria op gesteld worden op basis waarvan sociaal en ecologisch duurzame politieke beleidskeuzes gemaakt kunnen worden aangaande de opbouw van de economie en de consequenties daarvan voor arbeidsmigratie. Daarbij moeten met name duidelijke eisen gesteld worden aan natuur- en milieu-hygiëne in bepaalde sectoren, aan de kwaliteit en maatschappelijke relevantie van onze arbeid en aan de zuinigheid, zinnigheid en zorgvuldigheid van ons ruimtegebruik. Het recente adviesrapport ***Afgewogen migratie - gericht migratiebeleid voor brede welvaart*** van de Adviesraad Migratie vormt een eerste stap in die richting [4]. Dat rapport bepleit een puntensysteem aan de hand waarvan werkvergunningen op hun 'brede-welvaartsgehalte' beoordeeld kunnen worden. Maar zo'n controle aan de achterkant van de economie draait natuurlijk al snel uit op dweilen met de kraan open. Nederland moet daarom eindelijk eens de moed hebben aan de vóórkant te beginnen. Met een goed doordachte, werkelijk

duurzame industriepolitiek en een dito natuur-, water en landbouwstrategie, met daaraan gekoppeld om te beginnen een daarop toegesneden programma van vakopleidingen.

Overigens vindt het gebrek aan innovatiekracht waar Nederland zich plotseling bewust wordt ook en niet in de laatste plaats zijn oorzaak in de angst voor een begrotingstekort van vaders Staat. In Nederland net als bij onze oosterburen is die angst tot een ware fobie uitgegroeid. Bij dat economische dogma van de 'zwarte nul' in de staatsbegroting lijkt in tijden van crisis, zoals in de periode van kredietcrisis en eurocrisis tussen 2008 en 2013, bijna onvermijdelijk een politiek te moeten horen van rigoureuze loonmatiging en snijden in de sociale zekerheid. Maar met al te ál lage lonen verdwijnt ook de prikkel tot innoveren bij ondernemers. Aldus geschiedde in zowel in Nederland als in Duitsland [5] en dreigt nu bij verwachte tegenvallende economische cijfers opnieuw te gebeuren. Nu onlangs het plan van Mario Draghi, de voormalige baas van de Europese Centrale bank, ter tafel kwam voor structurele substantiële investeringen door de EU om de innovatiekloof met Amerika en China te dichten, lijken beide landen het liefst in hun veilige cocon van de zwarte nul te willen terugkruipen [6]. Maar het tweede *Wirtschaftswunder* van na de Val van de Muur is nu toch echt voorbij!

NOTEN

[1]

Thierry Aartsen, *Kiezen wie we echt nodig hebben – Strategische keuzes voor arbeidsmigratie en kennismigratie met toegevoegde waarde voor Nederland* - Visiestuk VVD augustus 2024; zie link: <https://www.vvd.nl/wp-content/uploads/2024/08/Visiestuk-VVD-Kiezen-wie-we-echt-nodig-hebben-Thierry-Aartsen.pdf>

[2]

Marcel van Roosmalen, *Vergeet Baudet – we hebben een nieuwe Thierry, zijn naam is Thierry Aartsen* In: BNNVARA, *Joop* van 27 augustus 2024; zie link: <https://www.bnnvara.nl/joop/artikelen/vergeet-baudet-we-hebben-een-nieuwe-thierry-zijn-naam-is-thierry-aartsen>

[3]

Zie:

Marc Hijink, *Blunder met cijfers niet de enige tegenvaller voor chipmachinefabrikant ASML* In: NRC 16 oktober 2024

[4]

Adviesraad Migratie, *Afgewogen migratie - gericht migratiebeleid voor brede welvaart* Den Haag, september 2024, zie ook de links: <https://www.adviesraadmigratie.nl/publicaties/publicaties/2024/09/10/adviesrapport-afgewogen-arbeidsmigratie>
file:///C:/Users/Steven%20van%20Schuppen/Downloads/Afgewogen_arbeidsmigratie_Adviesrapport_Adviesraad_Migratie_10092024.pdf

[5]

In het geval van Duitsland vormt bovendien het verschijnsel van de machtspositie van de rijke Duitse familiebedrijven een belemmering voor innovatie. Een fors deel van de grootste vermogens in Duitsland vinden we in de vele familiebedrijven die lange tijd opvallend goed hun mannetje wisten te staan op de geglobaliseerde wereldmarkt, maar voor hoelang nog? Dergelijke families zijn lang niet altijd de beste managers en hun financiële voorkeuren kunnen de economisch beste keuzes vaak danig in de weg zitten, niet

in de laatste plaats op innovatief vlak. Zie hierover bijv.: Marcel Fratzscher, *Verteilungskampf - Warum Deutschland immer ungleicher wird* München [Hanser] 2016

[6]

Max Beunderman , Michel Kerres , *Als Europa niet meer investeert, dan volgt een 'langzame doodstrijd', zegt Mario Draghi* In: NRC van 9 september 2024 , zie link:

<https://www.nrc.nl/nieuws/2024/09/09/als-europa-niet-meer-innoveert-volgt-een-langzame-doodstrijd-zegt-mario-draghi-a4865039>